

Koitus interruptus (geri çekme) yönteminin etkinliği ve eğitim seviyesinin önemi

Sadettin Güngör (*), İskender Başer (*), Ümit Göktolga (*), Eşber Özkömür (**), Uğur Keskin (*)

Özet

Çalışmamızda, GATA Kadın Hastalıkları ve Doğum AD aile planlaması ünitesine başvuran kadınların, geri çekme yöntemini kullanma düzeyleri ve eğitim seviyesinin başarı oranları üzerine etkisi araştırılmıştır. Aile planlaması ünitesine danışmanlık amacı ile başvuran 472 kadına anket uygulanmış ve karşılıklı soru cevap uygulaması yapılmıştır. Veriler SPSS 11.0 programında analiz edilmiştir. Hayatının herhangi bir döneminde kontrasepsiyon yöntemi olarak geri çekmeyi kullanan kadınların oranı %68.6'dır. Kadınların %14.4'ü, halen kontrasepsiyon olarak geri çekme yöntemi kullanmaktadır. Geri çekme yöntemi kullanılırken gebe kalanların oranı, %38.1 olarak tespit edilmiştir. Geri çekme yöntemini kullanan kadınların oranı %63.3'ün eğitim süresi 5 yıldan daha az iken, %18.6'sının eğitim süresi 12 yıl ve üzerindedir. Modern kontrasepsiyon yöntemlerinin varlığına rağmen, geri çekme yöntemi ülkemiz için halen önemini koruyan bir korunma yöntemidir. Kişilerin eğitim seviyesi yükseldikçe geri çekme yönteminin etkinliğinin arttığını göz önüne alırsak, geri çekme yöntemi daha ileri eğitim seviyeli çiftler arasında kontrasepsiyon amaçlı olarak tercih edilebilir.

Anahtar kelimeler: Eğitim, geri çekme yöntemi, kontrasepsiyon

Summary

Efficacy of withdrawal method and the importance of education level

The aim of our study was to evaluate the usage of the withdrawal method and interaction of the education degree on the efficacy of this method in women who applied to Gulhane Military Medical Obstetrics and Gynecology Department Family Planning Unit. A questionnaire form was performed to 472 women who applied to our Family Planning Unit to take consultancy about birth control methods. The data analysis was performed with SPSS 11.0 program. The percentage of women who use the withdrawal method as a birth control method any time in their life was 68.6%. Fourteen point four percent of these women was still using the withdrawal method by that time. The percentage of getting pregnant while using the withdrawal method was 38.1%. The percentage of getting pregnant in women who went to school less than five years was 63.3%. On the other hand for the women whose education level was more than twelve years, getting pregnant while using coitus interruptus was 12.3%. Although modern contraception methods are currently present, the withdrawal method is still an important method in our country. The effectiveness of the withdrawal method is increasing parallel with educational level, so that the method can be used in couples whose educational background is more satisfactory.

Key words: Education, withdrawal method, contraception

Giriş

Günümüzde geleneksel ve modern birçok kontrasepsiyon yöntemi, çiftler arasında korunma amaçlı kullanılmaktadır. Dünyada, çiftler arasında kısa süreli kullanımda en sık tercih edilen kontrasepsiyon yöntemlerinden biri de, geri çekme yöntemidir (1). Gelişmekte olan diğer ülkeler ile karşılaştırıldığında, geri çekme yöntemi Türkiye'de daha sık olarak tercih edilmektedir (2). Günümüzde kadınların %34.5'i modern kontrasepsiyon metodlarından birini kullanırken, %28.1'i halen geleneksel korunma yöntemlerini tercih etmektedir (3).

Geri çekme yöntemi, eşler arasında uyum, disiplin ve motivasyon gerektiren bir yöntemdir. Herhangi bir kontrasepsiyon yöntemi kullanırken gebe kalan olgulardan %58.7-%60.6'nın geri çekme yöntemini kullandıkları bildirilmiştir (4,5). Türkiye'de geri çekme yönteminin kullanımı yıllar arasında önemli farklılıklar gözlenmekte olup; Türkiye Nüfus Sağlığı Araştırmaları (TNSA) verilerinde, bu yöntemin kullanım oranı 1983'de %30.1, 1998'de ise %24.4 olarak bildirilmiştir (6).

Bu çalışmanın amacı, geri çekme yönteminin gebelikten korunmadaki yeri ve eğitim seviyesinin geri çekme yöntemi üzerindeki etkinliğini ölçmektir.

Gereç ve Yöntem

Bu prospektif çalışma, 1 Nisan 2003 ile 30 Ağustos 2004 tarihleri arasında

* GATA Kadın Hastalıkları ve Doğum AD
**GATA Aile Hekimliği AD

Ayrı basım isteği: Dr. Sadettin Güngör, GATA Kadın Hastalıkları ve Doğum AD, Etlik-06108, Ankara
E-mail: sgungor@gata.edu.tr

Makalenin geliş tarihi: 20.07.2005
Kabul edilme tarihi: 27.12.2005

GATA Kadın Hastalıkları ve Doğum AD Aile Planlaması Ünitesine danışmanlık amacı ile başvuran 496 kadın olgu üzerinde yapılmıştır. Çalışmaya 18-44 yaş grubu arasında en az 1 yıl eğitim almış ve daha önce kontrasepsiyon yöntemlerinden en az birini kullanmış bireyler dahil edilmiştir. Gerekli kriterlere uymayan 24 olgu çalışma dışında bırakılmıştır.

Her kadına rahat, kişisel gizlilik ortamının sağlandığı bir anket uygulandı ve anket sonrası hastalar ile yüz yüze görüşme yapılarak anketteki eksik noktalar giderildi ve katılımcı güvenilirliği sorgulandı. Anket formu 19 soru ve 3 kısımdan oluşmaktaydı. Bu sorulardan 5 tanesi açık uçlu sorular idi. Birinci kısımda hastaya ait demografik özellikler sorgulandı (yaş, eğitim seviyesi, meslek, evlilik süresi, ilk evlilik yaşı). İkinci kısım, katılımcıların tercih ettikleri kontrasepsiyon metodları ve zamanlamalarını öğrenmeye yönelikti (ilk kullandığı kontrasepsiyon metodu, halen kullanmakta olduğu kontrasepsiyon yöntemi, en uzun süre kullandığı kontrasepsiyon metodu, kullanırken gebe kaldığı kontrasepsiyon metodu). Üçüncü kısımda ise olguların jinekolojik profili ortaya kondu (menarş yaşı, ilk gebelik yaşı, gebelik sayıları).

Eğitim seviyeleri; 5 yıl ve daha altı, 6-11 yıl arası ve 12 yıl ve üzerinde eğitim almış olanlar olarak 3 grup halinde incelendi. Çalışmaya katılan tüm bireylere "hasta onam formu" dolduruldu. Her 3 eğitim seviyesindeki grup, geri çekme yönteminin etkinliği yönünden analiz edildi. En az 3 ay süre ile geri çekme yönteminin kullanıldığı ve gebelikten korunulduğu durum başarılı olarak kabul edildi. Elde edilen veriler SPSS 11.0 istatistik programında toplandı. Üç eğitim seviyesindeki grup arasındaki başarı yüzdeleri chi-square testi ile analiz edildi.

Bulgular

Çalışmaya, mevcut kriterlere uyan ve çalışmayı kabul eden 472 kadın dahil edilmiştir. Çalışmayı kabul edenlerin oranı %95.1 idi. Yirmi dört olgudan; 8'i yaş sınırı (<18, >44), 4'ü hiç eğitim almamış olduğundan ve 12'si çalışmayı kabul etmediğinden çalışma dışında bırakıldı. Çalışmaya katılan bireylerin demografik özellikleri incelendiğinde,

ortalama yaşları 23.08 ± 3.1 , ilk evlilik yaşı ortalaması 21.07 ± 2.08 ve ilk gebelik yaşı 23.04 ± 2.9 idi (Tablo I).

Tablo I. Kadınların yaş dağılımları ve eğitim seviyeleri

Yaş	n	%
≤ 19	11	2.3
20-24	64	13.6
25-29	98	20.7
30-34	114	24.1
35-39	94	19.9
≥ 40	91	19.4
Toplam	472	100

Eğitim seviyesi	n	%
≤ 5 yıl	69	14.6
6-11 yıl	254	52.9
≥ 12	149	32.5
Toplam	472	100

Kadınların %91.9'u (n=434) halen gebelikten korunmak için bir yöntem kullanırken, %8.1'i (n=38) hiçbir kontrasepsiyon metodu kullanmamakta idi. Çalışmaya katılan olgulardan %14.4'ü (n=67), halen kontrasepsiyon yöntemi olarak geri çekme yöntemini kullanmaktaydı.

Kadınların kullandıkları kontrasepsiyon yöntemleri değerlendirildiğinde, en sık tercih edilen yöntem, %68.6 ile geri çekme idi (n=324). Geri çekme yöntemini ilk tercih olarak kullananların oranı ise %22.8 (n=108)'di. Üreme çağında kadın-

lar tarafından ilk kullanılan kont-rasepsiyon yönteminin %36.6 ile en sık kondom olduğu ortaya çıkmıştır. (n=173) (Tablo II).

Çalışmaya katılan 117 kadın kontrasepsiyon yöntemlerinden herhangi birini kullanırken gebe kalmıştır. Bu kadınlar incelendiğinde geri çekme yöntemi kullanırken gebe kalanların oranı %35.1'dir (n=41) (Tablo III). Geri çekme yöntemini kullanırken gebe kalanların oranı, 5 yıldan daha az eğitim görmüş kadınlarda %58.5, 6-11 yıl arasında eğitim alanlarda %29.2 ve 12 yıldan fazla eğitim alanlarda %12.3 olmuştur.

Eğitim seviyesi ve geri çekme yönteminin etkinliği, χ^2 (chi square) testi ile analiz edildiğinde, 12 yıldan daha fazla eğitim almış kadınlarda, 5 yıl ve daha kısa süreli eğitim almış gruba göre, yöntemin etkinliği açısından fark istatistiksel olarak anlamlıdır (p=0.027).

Kontrasepsiyon yöntemlerinin seçimi yaş dağılımına göre farklılıklar göstermekteydi. Otuz-34 yaş grubu içinde en sık rahim içi araç (RIA), kontrasepsiyon yöntemi olarak tercih edilirken, oral kontraseptif (OKS) en sık 25-29 yaş grubunda, kondom ise en sık 20-24 yaş grubunda kullanılmaktaydı. Geri çekme yönteminin ise reproduktif dönemin hemen her yaşında tek başına veya diğer yöntemlerle birlikte kullanıldığı sonucuna varıldı.

Tablo II. Çalışmaya katılan olguların kontraseptif yöntem tercihleri

Tercih durumu	Geri Çekme n (%)	OKS n (%)	Kondom n (%)	RIA n (%)	Diğer n (%)	Toplam n (%)
İlk kullanılan	108 (22.8)	142 (30.0)	173 (36.6)	14 (2.9)	35 (7.7)	472 (100.0)
Halen kullanılmakta olan	68 (5.6)	123 (28.3)	148 (34.1)	77 (17.7)	18 (4.3)	434 (100.0)

Tablo III. Kontrasepsiyon yöntemi kullanılırken oluşan gebeliklerin eğitim seviyesine göre dağılımı

Eğitim süresi (yıl)	Kontraseptif yöntem					Toplam
	OKS	RIA	Geri çekme	Kondom	Diğer	
<5	2 (%5.3)	1 (%2.7)	24 (%63.3)	8 (%21.1)	3 (%7.6)	38 (%100.0)
6-11	3 (%5.8)	2 (%3.8)	12 (%23.1)	31 (%60.0)	4 (%7.3)	52 (%100.0)
≥ 12	2 (%7.5)	2 (%7.5)	5 (%18.6)	15 (%55.6)	3 (%10.8)	27 (%100.0)

Tartışma

Aile planlaması eğitimi ve doğum kontrol yöntemlerinin kullanımı, halen ülkemiz için önemli bir problem oluşturmaktadır. Modern kontrasepsiyon yöntemlerinin mevcudiyetine rağmen, geleneksel yöntemlerle istenmeyen gebeliklerden korunmak amaçlı kullanımı toplumumuzda önemli bir yere sahiptir.

Finger ve ark. tarafından yapılan çalışmada bazı sosyokültürel yapıya sahip ülkelerde geri çekme yönteminin kullanımı araştırılmış ve geri çekme yönteminin tercih edenlerin oranı, Romanya'da %35, Çekoslovakya'da %24 iken Türkiye'de bu oran %27 olarak bildirilmiştir (7).

Türkiye'nin farklı bölgelerinde yapılan çalışmalarda, kontrasepsiyon yöntemlerinden herhangi birinin kullanım oranları %47.8 ile %81.3 arasında rapor edilmiştir. Bizim çalışma grubumuzda ise bu oran %91.4 olarak tespit edilmiştir (4,8-13).

TNSA verilerine göre, geri çekme yöntemi %24'lük kullanım oranı ile toplumumuzda en sık kullanılan, geleneksel kontrasepsiyon yöntemidir (14). Geri çekme yöntemi ile ilgili, dünyanın farklı ülkelerinde %1 ile %29 arasında değişim gösteren kullanım oranları bildirilmiştir (5,15). Geri çekme yönteminin etkinliği her popülasyonda yeterli ve etkin düzeyde olmasa da, özellikle belirli gruplarda etkin olduğu ortaya konmuştur (16).

Çalışmamızda 12 yıldan fazla eğitim alanlarda, daha kısa süreli eğitim alanlara göre geri çekme yönteminin daha etkin olarak uygulanabildiği ve beklenmeyen gebelik oluşumunun, bu grupta daha az olduğu sonucuna varılmıştır. Özellikle

reproduktif çağın ileri dönemlerinde (35-40 yaş arası) geri çekme yöntemi çiftler arasında daha etkin olarak kullanılmakta ve buna bağlı istenmeyen gebelik oranları daha düşük olmaktadır. Bunun nedeninin azalmış ovaryan rezerve de bağlı olabileceği akla getirilmelidir.

Sonuç olarak, toplumumuzda geri çekme yöntemi eğitim seviyesi yüksek olan çiftler arasında dahi önemli bir oranda kontrasepsiyon yöntemi olarak tercih edilmekte ve eğitim seviyesi daha düşük olanlara göre daha etkin şekilde kullanılmaktadır.

Kaynaklar

1. Mc Laren A. A history of contraception: from antiquity to the present day. Oxford: Basil Blackwell Press, 1990.
2. UN (2000). Levels and trends in contraceptive use as assessed in 1998. New York: United Nations. Department of Economic and Social Affairs, ST/ESA/SER.A/190.
3. Özvarış SB, Dervişoğlu AA. Operational research for an effective information and training approach for surgical contraception knowledge and attitude in Turkey. Nüfus Bilim Dergisi 1996; 17-18: 41-53.
4. İnce N, Özyıldırım BA. Gebelikten korunmada geri çekme yöntemi. Jinekoloji ve Obstetrik Dergisi 2003; 17: 180-182.
5. Ünsal A, Öner SD, Nuhoglu S, İnan O, Metintaş S. Eskişehir'de 15-49 yaş grubunda evli kadınların aile planlaması ile ilgili bilgi, tutum ve davranışları. Klinik Bilimler & Doktor 1999; 5: 36-41.
6. Akın A, Enünlü T. Türkiyede isteyerek düşükler. Türkiye'de ana sağlığı aile planlaması hizmetleri ve isteyerek düşükler. Türkiye Nüfus ve Sağlık Araştırması 1998 İleri Analiz Sonuçları. Akın A (ed). Hacettepe Üniversitesi, TAP Vakfı ve UNFPA 86, 2002.
7. Finger WR. Withdrawal popular in some cultures. Contraceptive update. Network 1996; 17: 15-16.
8. Egemen A. Sincan'da 15-44 yaşlar arası evli

kadınların sağlık düzeylerinin saptanması ile ilgili araştırma. Araştırma özetleri (tezler 1968-1979). Özbek Z (ed). Hacettepe Üniversitesi Toplum Hekimliği Enstitüsü Yayını. Ankara: Çağ Matbaası, 1980.

9. Öztürk Y. Yenikent Sağlık Ocağı bölgesinde 15-44 yaş grubu kadınların ve kocalarının aile planlaması ile ilgili bilgi-tutum ve davranışlarının karşılaştırılması. Araştırma özetleri (tezler 1968-1979). Özbek Z (ed). Hacettepe Üniversitesi Toplum Hekimliği Enstitüsü Yayını. Ankara: Çağ Matbaası, 1980.
10. Genç M, Güneş G, Şahin M, Karaoğlu L, Pehlivan E. Yeşilyurt Malatya merkezindeki 15-49 yaş grubu arasındaki evli kadınların aile planlamasına ilişkin bilgi ve uygulamaları. Nüfus Bilim Dergisi 1996; 17-18, 61-81.
11. Toksöz P, Çelik Y, Aydınalp A, İçlin E. Diyarbakırda doğurgan çağdaki kadınların aile planlaması uygulamalarına ilişkin bir çalışma. Dicle Tıp Bülteni 1991; 18: 7-16.
12. Hacettepe Üniversitesi Nüfus Etüdlüleri Enstitüsü ve Makro International. Türkiye Nüfus ve Sağlık Araştırması. Ankara: 1998: 52-54.
13. Yardımcı (Önal) E, Sabuncu H, Yardımcı O, Baysal B, Onat I. İstanbul Üniversitesi İstanbul Tıp Fakültesi Kadın Hastalıkları Polikliniğine başvuran 15-49 yaş grubunda evli kadınların bildikleri ve kullandıkları kontraseptif yöntemler: kullanımı etkileyen faktörler. İstanbul Tıp Fakültesi Dergisi 1997; 60: 71- 75.
14. Akın Dervişoğlu, A (Çev Ed): Kontraseptif yöntemler, uluslararası basım. İnsan Kaynağını Geliştirme Vakfı Yayını. Ankara: Demircioğlu Matbaası, 1990; Yayın No 1: 427-432.
15. Ergör G. Türkiye'de geleneksel yöntem kullanımını etkileyen faktörler. IV. Ulusal Halk Sağlığı Kongresi Kongre Kitabı, 12-16 Eylül 1994.
16. T.C. Sağlık Bakanlığı Ana Çocuk Sağlığı ve Aile Planlaması Genel Müdürlüğü ve Gazi Üniversitesi Halk Sağlığı Anabilim Dalı: Türkiye'de üreme sağlığı hizmetleri durum analizi araştırması. İstanbul, 1994.